

Pekka Zaikov
Petroskoi

KARJALAN KIELEN AKTIIVIN II PARTISIIPPI

Suomalais-ugrilaisissa kielissä partisiipeiksi sanotaan sellaisia verbin nominaalimuotoja, joilla on verbin ja nominin yhteisiä piirteitä. Niillä on useimmiten verbin ja adjektiivin yhteisiä ominaisuuksia. Toisissa kielissä partisiipeilla on laaja semanttinen kenttä ja monenlaisia syntaktisiä funktioita. Toisissa taas niiden käyttö on suppea ja niillä on suppeat syntaktiset tehtävät. Itämerensuomalaisissa kielissä partisiippisysteemi on monijäseninen ja samoin symmetrinen. Erotetaan ns. I ja II partisiippi ja kummatkin esiintyvät sekä aktiivissa että passiivissa.

Aktiivin II partisiipin tunnuksina suurimmassa osassa varsinais-karjalaa (kartta N 1) ovat -nun, -nyn, -n, -nut, -nyt, -t (yks.nom.). Kontokin, Rukajärven ja Repolan murteissa käytetään enimmäkseen t-loppuista suffiksia (-nut, -nyt, -t), kun taas muissa murteissa on käytössä n-loppuinen tunnus (-nun,-nyn,-n). Supistunut tunnus -t on muodostunut siten, että ensin lankesi vokaali u, y (-nut, -nyt > -nt), ja vasta sitten alkukonsonantti -nt > -t. Tällaisesta kehityksestä todistaa Vuokkiniemen murre, jossa tunnuksena on -nt, -t, esim. en sanont, lähtet. Vastaavasti -n syntyi loppukonsonantin ja vokaalin langettua, siis n < nun, nyn.

Suffiksit -n, -t ja -nt esiintyvät yksivartaloisissa verbeissä, joissa ne liittyvät vahaan kaksi- ja useampitavuiseen vokaalivartaloon, esim. (en) kaččo-n, laške-n, ruohti-n, tietä-n; (Kontokki, Rukajärvi, Repola) en andat, auttat, yrittät; (Vuokkiniemi) (en) šuattant, šanont, löytän(t). Varsinais-karjalassa mainitun suffiksin supistuminen tapahtui nähtävästi sen takia, että kieli pyrkii lyhentämään monitavuisia sanoja luonteenomaisiksi kaksitavuisiksi, esim. (en) uškon < uškonun; (Kontokki, Rukajärvi, Repola) (en) auttat < auttanut, (Vuokkiniemi) (en) šuattant < šuattanut (Лаанест 1966: 133).

Tihvinän murteessa II partisiipin tunnus -n saattaa vokaalistua edellisen vokaalin hyväksi, joka nasaalistuu. Täten murteessa tunnuksina ovat nUn, -n, -V, esim. en lyöny, šanon, tahtoo. Paatenen, Porajärven, Valdain ja osittain Tunkuan murteissa partisiipin tunnuksen loppukonsonantti voi langeta ja täten tunnuksena on -nu, -ny, esim. kačönu, syöny.

Tunnus -nun, -nyn, (Kontokki, Rukajärvi, Repola) -nut, -nyt esiintyy yksivartaloisissa verbeissä seuraavissa tapauksissa:

1) jos verbivartalo on yksitavuinen, esim. en tuonun, vienyn; (Kontokki, Rukajärvi, Repola) en tuonut, vienyt. Kuitenkin Vuokkiniemen, Rukajärven ja Repolan murteissa nämä muodot lyhenevät yksitavuisiksi, esim. (Rukaj.) en tuot (KKN III, 50) < tuonut, en šoat < šoanut, (Vuokkin.) en tuont (KKN III, 120) < tuonut;

2) jos verbivartalo on kolmetavuinen ja sanakirjamuoto on -ja, -jä-loppuinen. Näissä tapauksissa tunnus liittyy oi, öi – loppuiseen vokaalivartaloon, esim. kapaloija ~ kabaloija: en kapaloi-nun ~ kabaloi-nun 'я не пеленал'; (Rukaj.) en izännöi-nyt.

Kaksivartaloisissa verbeissä tunnus -nun, -nyn, -nut, -nyt liittyy konsonanttivartaloon. Jos vartalon loppukonsonanteina ovat l, r, s, š, niin silloin puhutaan partisiipin -lun, -lyn, -run, -ryn, -sun, -syn, -šun, -šyn tunnuksista, esim. en tul-lu(n), pur-ru(n), väris-sy(n), peš-šy(n).

Supistumaverbeissä vartalon loppu t assimiloituu n:n hyväksi, esim. muata: en muat- + nun, nut = muan-nun, muan-nut.

Livvin murteissa akt. II partisiipin tunnuksissa loppukonsonanttina on h: -(n)nuh, -(n)nyh, -luh, -lyh, -ruh, -ryh, -suh, -syh, -šuh, -šyh. Geminaatallinen tunnus esiintyy ensimmäisen ja kolmannen tavun jäljessä ja myös kabaloija-tyyppisissä verbeissä, esim. en tuo-nnuh, syö-nnyh, opasta-nnuh, kabrasta-nnuh, kabaloi-nnuh, ahavoi-nnuh. Kaksivartaloisissa verbeissä tunnus liittyy konsonanttivartaloon, esim. en näh-nyh, men-nyh, tul-luh, vier-ryh, pes-syh, piäš-šyh.

Kondušin ja osittain Nekkulan ja Tulemajärven murteissa voivat esiintyä myös -nu, -ny ja -nut, -nyt (-lut, -lyt, -rut, -ryt, -sut, -syt, -šut, -šyt), esim. en nähny nengosto (NKK I: 337), eräz mužikku varannut ei (OKP 1969: 140).

Täytyy kuitenkin huomata että sekä varsinais-karjalassa, että livvissä kaksivartaloisissa supistumaverbeissä odotettavan täyden

tunnuksen (-nVn, -nVh) tilalla esiintyy lyhentynyt -n tunnus, esim. en ruven (< ruvennun), en kehan (< kehannun). Toisin sanoin kielessä havaitaan yrityksiä rikkoa raja yksi ja kaksivartaloisten verbien välillä.

Lyydiläismurteissa akt.II partisiipin tunnuksena on -nu, -ny, esim. en käyny, ruohtinu, maganu, nähny. Loppukonsonantin lankeaminen tapahtui lyydissä verrattain varhain (Ojansuu 1918: 15).

Aktiivin II partisiippiä käytetään kieltoimperfektissä, perfektissä ja pluskvamperfektissä. Täten sitä yleisesti käytetään yksikössä, esim. en, emmä syöny(n), en, emmo syönnyh, olen, olemma syöny(n), olen, olemmo syönnyh.

Varsinais-karjala

Oulanka: A lintuja niitä emmä **pyytän** (NKK, 30). S'iitä myö kyllä olemma kaikkie **proopuinun** (NKK, 32). Muamoni milma noštou a mie en ole vielä i **muannun**. Myö kyllä olisima **piäššyn** yläjärvilöillä, još meilä olis enämpi miehie.

Vičcataipale: Nyt on **pöläštyn** mium poiga (KKN III, 101). Hiän miula jälkeh olis **tullun**. Siitä mua jälelläh oli **kažvan** piällä (KKN III, 98). Lienet kovašti **vihautun** heäm peällä, ni pros't'i heitä.

Kiestinki: Kuin monta lašta šain n'iin en **joutan** n'än'n'ill imettämäh (NKK, 37). Iče olen **šuanun**, iče olen **šyönyn**, iče olen ni tauvin **tappan** (ПФКК: 143). Još akkaraiska ei olis **männyn** kuutomoa tervoamah nin heän olis valkiempi vielä kuim päivä (KKN III, 154).

Pistojärvi Šie olet **puinun** ta jykiemmär roavor **roatan** (KKN III: 148). Mie olisin **piäššyn** kyläh još voisin. Mi olloo paikka mullakši **palan**, siitä pitää toizeh paikkah ropivo loat'ie (KKN III: 146).

Uhtua: Emmä myö šinne šuat'en **piäššyn** (ПФЯ 1971, 136). Še on hyvin hörčökäš **tullun** t'ina (NKK, 93). Poika ajatteli, jotta kuim miula olis tiäv virka, nin olisin **šuanun** kolmešša kuušša naisekšeni (KKN III: 125).

Vuokkiniemi: Eihän še näläššä **voinun** olla lapši (NKK, 101). En **tuont** vielä (KKN III: 120). Minne olet yötä vassen **lähten** (HЯ: 102). Vašta olet elämäh **ruvennun**. Kerran kesällä oli Huurei **lähtet** kylvettyö kaskieh kaččomah (VKM. 238).

Kontokki: Olettako, šanou, **kuullut**? (KKN III: 107). Män'i iče isäntä kaččomah halkopinuo, onko liikkun, ta ei n'i takat'in, jotta oli **Piikuttan** pinuo (KKN III: 109). O(li)sima myöki **lähtet** teän kera hilloh n'i ku gost'at meilä tultih.

Paanajärvi: En **nähny**n ni mitä muuta, kuin muistelin tuattojani (TVKK: 40). Tämänmoizie olen **näken**, olen **kuullun**. Hiän olis **šyöny**n huttuo kunhiän olis sitä. Mitä lienöy viččua **ottan** paimendus's'a (NKK: 113).

Jyskyjärvi: Ei **voinun** heän peätäh elättyä (KKN III: 93). Jo ol'i iel'l'ä **män'n'yn** miehel'l'ä (NKK: 150). A diedo, mistä hän oli **lähten**? (NKK: 158). Oliz **ollun** šuuššan'i šanua, šanoissan'i siemendä en **kehan** ruveta riitelömää (KKN III: 86).

Tunkua: A starostoa en **šoanu** (TMK,64). Yksi n'is't'ä vel'l'ekšis't'ä šano: rebo on **d'uoššun** dorogašta poikki (TMK: 65). Et šie ol'e t'amän talon šalmolla **is't'unu** loajittais's'a (TMK: 63). Jo oli sielä kaunis t'yt't'ö , olizit kun **n'ähn'yn**!

Pyгозepo: Kondie ei **noššut** s'iel'dä (NKK: 162) Kačomm on ahmo **matannut** (NKK: 162). Mie en olis **lähten** järvellä, ka verkot oltih vieššä. Kun ollou **kuollut**, n'in kuolgahaže (KKS IV: 34). Lienengo mie **jättät** siämeh avuamed?

Repola: Nain'e šanou: kun em mie iellä **ollun** hyvä (KKN III: 56). Kaiken koin käveli, ei n'i kedä n'i missä **näget** (KKN III: 62). I mie **ruvet** kuundelemah händ en (KKN III). Se on sielä rajalda **lähteny**t. Oli mužikka **meččuinud** biessan kera (KKN III: 58). Ku oliz **ollut** oma, n'i sanois: kohenna katto.

Paatane: Rauda on **ruoštunun** (KKS V: 189). En **tuonu**, sanou, ni midä (KKN III: 53). Ei ved veikko **käskeny** (ДКСК: 61). Iče emmä **syöny**n n'i konža (ДКСК: 88). Laukkoo kyläss **eullun** (NKK I: 176). Kellä eij **ollu** ga ei luajittu (ДКСК: 81). A se t'ytär jo ol'i **männyn** miehellä (ДКСК: 179).

Porajärvi: Tsoari ei **andanun** heilä n'i midä (KKN III: 18). Möin, sanou, dai d'engoa en **ottanu** (KKN III: 18). Nikonza emmä **kuulun** n'i **nägeny** ven'an miestä (NKK III: 20). Ei **voinut** hypätä (KKO II: 25).

Mäntyselkä: Eigo **d'uonun** tšuajuo i kofeida, ei **kuurin** tabakkua, eigo **syöny** lihua eigo akkoi **ajellun** i viinua ei **d'uonun** (KKN III: 11). Tämän ol'izin **t'ied'än**, en ol'iz hänen sanoja **ottan** (ДКСК, 111)

Tihvinä: Muamo ž ei **keit't'än** (OKP 1980: 9). N'i kedä kyl'äššä **jolu** (OKP 1980: 10). En **n'ähn'yn** pojezdua (OKP 1980: 57). Mie olee ičem piellä **šändyn** (NKK:198). Tytöt šinn olemma ris't'idorogoilla **männny**. Kahičči oli [kylä] **palaa** (OKP 1990: 52).

Valdai: Eglein et **kabuol'ŭ** (KVM: 179). Šiula n'emidä eij **ollun** (KVM: 81). Mie en **lähten** dorogoa myöten (KKN: 151). On äijä **keräydyn** höäv'ehtä (KVM: 83-84). Mie ol'in **männyn** keväällä (KVM: 85).

Tolmačču: L'ehmä täššä kakši päiviä n'i yht'ä ei **andan** (OKP 1963: 25). Myö lammašt emmä **tuonun** (LL: 49). Šuwn avain i vähiä en **l'äpeht'yn** (CKЯ 1994: 151).

Vessi: H'ian ei **t'ied'an** mužikka, što nain'e jäi kod'ih kohtun'e (KKN I: 21). M'ind'äh s'ie et miula **t'yön'd'an** k'ir'jia, što sait poiijan (KKN I: 22). Meil'ä t'äd'ä pr'imiettua **ewlun** (NKK: 240). Ne ollah jo mänt'iji mis'tä **tullun** (NKK: 238)

Djorža: Sviazoiill šienenil n'ikonž emm **kyl'vän** (ПФЯ 1971: 133). Koirakši sraz ligo emm **pannun**. I muvvenz'il e **jollun** mih oštua guži (ПФЯ 1971: 134). Iknat **kyl'mähtnyt** oldih.

Livvi:

Säämäjärvi: Häi ei **ruvennuh** malittuu pagizemah (TAK: 4). Sinä olet nygöi **kylmänyh** (OKP 1969: 208). En ole n'i kuz midä **nähnyh** (TAK: 3). Ol'oi ol'iz **mennyh** yl'eh äijäl ga ei otettu (OKP 1969: 237). L'ienöwgo **zavod'innuh** jo nostuo vies päi, vai kuibo l'iennow hypätes **katkennuh** kerras (OKP 1969: 208).

Tulemäjärvi: Vikse sinä söit rokat murginan, e' **olluh** kypsi rokku (TMK: 20). Vie on **ollu** jumalahizembi se kyndäi mužikku (KKN II: 26). Olizin **tulluh** aijois, ga dorogu on paha. Olizit **pannuh** peen pehkoh. Lienengo **tulluh** hyväkse?

Vitele: Eihän **saanuh** ostaa (NKK: 299). **Eulluh** mil'l'e / nečidä raadaa (NKK: 299) Olluzin **ostanuh** uvven plat'an gu ollus d'enga. Kunne lienemmö **lähtenyh**

Vieljärvi: Ga **enhäi** kengii vedämäh **tulluh** (KKN II: 36). T'okt'ii min olen **laskenuh** iče (NKK I: 294). Konzu ukko tuli kodih minä olin jo kilyh **känyh**. Olizid **syönnyh** hapainmaiduo, vačal olis' parembi. L'eviät kuurat l'iennet **nähnyh**? (NKK: 294)

Kotkatjärvi: Iče myö emmo **ruadanuh** (OKP 1969: 142). Ruado **ewlluh** kebjei (OKP 1969: 143). Olizän **tuonnuh** sinule enämbän marjua, gu voinužin kandua. Ken l'iennöw kadehižeh **kaččonuh**, vestukužin **valvatannuh** (OKP 1969: 163). Ei lienne kahtutoštu vuottu **olluh** meččypirt'il olin siä.

Riipuškala: Ei meidy äijäl n'i **himoitannuh** opastua (OKP 1969: 105). Olnuzimmo **pitänyh** händy hot kui hätken ga iče rubei kirehtemäh iäres. Hod' l'iennen i **uskaldannuh**, em musta (KKS III: 87).

Nekkula: **Ewlluh** aigua kazvattamah kapustua da n'i midä (OKP 1969: 114). A paimoil sen kezän oli kondii **sordanuh** l'ehmän (OKP 1969: 123). Häi olis **löydännyh** hyväžen da čomažen neiččyön gu olluš. Midä nygöi ollow **el'änyh** (OKP 1969: 88).

Konduši: Ei **sianu** miard'ie nähtä (NKK: 335). En ole **nähny** nengosto. Häi olis **lähtenyh** d'ovele i tavannuš kalia. Liennen **uskaldannu** mitahto sanuo ga en voinnu.

Lyydi:

Tiudia: **Ielnu** ni midä ni lampoid d'alo ni karasinoit (NKK: 350) Kaks vävyd da, vie oli d'ädä L'oša šiit, Kompohjas vie **tulnu** (NKK: 365). I lehm oli sinne **popadinnu** (NKK: 353).

Haaljärvi: I ykšin n'i ken ei **ruohtinu** mändä (LL. 89). Yhten kieran ol'i buab **d'iäny** lapsit kat't'šomai kezazel aiga (LT I. 48) Šille pid'i endepiäi mille sanuda/ minä olnužin vähäizen **dumainu** (LL. 87).

Pyhäjärvi: "Katšo" sanou, "vaj ol'iž n'eitšykk **olnu** yöd hyppimäs (LT YI: 90). "Piäzit" sanou, "a ku olnuižin **tabannu**" sanou ka (LT VI: 106). L'iennou midä kyläs l'ibo kylyh l'iennou **männy** (LT VI: 90). Huol'it'imme toižen sizarenker onnako vai dovarišan kel lienov **olnu**, susiedanker (LT VI: 106).

Kuujärvi: Ende vet' d'oroguoit ej **olnu** (NKK: 390). Midä ken olnuiž **sanonu** kai pidänyš ottada piähä. Midä lienen pahoa **syöny** ku on paha olda.

Aktiivin II partisiippia käytetään myös attribuuttina samassa luvussa ja sijassa kuin määrätävää sanaa (kartta N 2). Siinä tapauksessa varsinais-karjalassa sen tunnuksina yks. nominatiivissa ovat -nVt, -IVt, -rVt, -sVt. Toisin sanoin attribuuttina ei käytetä -nVn ja -n-suffiksillisia muotoja, joista oli puhe ylempänä. Oblikvisijoissa yksikön vartalo on nuo-, nyö- loppuinen, monikossa nui-, nyi-loppuinen, esim itkenyt (lapsi), itkenyöt lapset, itkenyö-n lapsen, itkenyi-jen lapsien, itkenyt-tä lasta, itkenyi-tä lapsie, itkenyö-ssä lapsessa, itkenyi-ssä lapsissa, itkenyö-stä lapsesta, itkenyi-stä lapsista jne.

Tihvinän murteessa vokaalivartalo on nnua-, nnyä- loppuinen (itkennyä-t lapset, itkennyä-n lapsen, itkenyt-tä lasta, itkennyä-ssä lapsessa, itkennyä-stä lapsesta jne.), Valdain murteessa nue-, nye- loppuinen (itkenye-t lapset, itkenye-n lapsen, itkenyt-tä las-ta, itkenye-ssä lapsessa, itkenye-stä lapsesta jne.).

Uhtuan ja Vuokkiniemen murteissa eniten käytetään nehe- loppuista vokaalivartaloa yksikössä: itkenehe-n lapsen, itkenehe-ssä lapsessa, itkenehe-stä lapsesta jne. Monikon vokaalivartalo on yleisesti nuise-, nyise, nuize-, nyize-: itkenyisi-en – itkenyizi-en lapsi-en, itkenyisi-e – itkenyizi-e lapsie, itkenyisi-ssä – itkenyizi-ssä lapsissa.

Livvin murteissa samaa –nUh päätteistä partisiippiä käytetään sekä liittomuodoissa että attribuuttina (olen itkenyh ja itkenyh lapsi). Viime tapauksessa monikon tunnuksina ovat -(n)nuzi, - (n)nyzi, esim. itkenyh lapsi, itkennyöt lapset, itkennyön lapsen itkennyzien lapsien, itkenytty lastu, itkennyzii lapsii, itkennyönny lapsennu, itkennyzinny lapsinnu jne.

Lyydiläisissä murteissa attribuuttina oleva akt.II partisiippi on -nUd, -IUd, -rUd, -sUd-loppuinen yks.nominatiivissa (salbautunud uksi) ja oblikvisijoissa yksikössä –nUde (kuolnuden lindun) ja monikossa - nUizi (kuolnuizien lindujen).

Toisin sanojen akt.II partisiin distribuutio on sama kuin varsinais-karjalassa: predikaattina ollessa se on –nU suffiksillinen (olen syöny), mutta attribuuttina ollessa –nUd päätteinen (vaibunud lapsi).

Varsinais-karjala:

Oulanka: **Kipeytynyt** lapši veny šänkyllä. Mitä hiän kysy vasta **havaččeutunuolta** lapšelta? Elkyä šyökyä **homehtunutta** leipyä.

Kiestinki: Hiän näki puusta ympäri **kuristautunutta** poruo. **Rikkoutunuot** luuvvat oltih vanhat. En voinun liikuttua **kipeytynyöllä** jalalla.

Vičcataipale: Kotih **pyrkinyt** poika mäni jo. **Hiestynyöllä** pojalla oli märkä očča. En tunten sitä lattiella **muannutta** ihmistä.

Pistojärvi: Koista **puannuolla** pojalla ei ollun matašša kunnon vuatetta. Elä anna koiralla **homehtunutta** leipyä. Tuon marjua **läsiytynyöllä** lapšella.

Uhtua: Haisu **hapannehella**, tulou tuiki **männehellä** (KKS I: 149). **Jaksautunehet** lapset mäntih kilyh. Tuola **laihtunuolla** naisella on oikein kirkkahat silmät.

Vuokkiniemi: Ampu **kuolleheksi** (KKS I: 51). **Kipeytynyt** käsi ei antan ruatua. **Vaipunehellä** vartalolla emäntä vielä ruato kaikki kotityöt. **Yöpynehillä** vierahilla annettih yösjä.

Kontokki: Ei ole miehestä **männehestä**, eikä urohosta **uponnehesta** (PK: 22). Ruttoh **kašvanuolla** työllä oli siniset silmät. Pyyhin ripakolla **hieštynyt** ikkuna.

Paanajärvi: Muamo rupei pezömöh **likautunutta** kızıpaikkua. Elä syötä koirua **kuivunuolla** leivällä.

Jyskyjärvi: Elä kože tätä **hapannutta** kalua. Perehtä **syöttänyd** lehmä česni. Uuhhan **keittä**n mamma mäni levolla. **Vaipunuizet** ihmiset issuttih laučalla.

Užmana: En voi nimid'ä luad'ie **muurehtunuolla** keällä. En tiijä tänne **muuttunutta** perehtä. Nägimä kahta kodih **myöštynyttä** poigua.

Tunkua: Puhut **šatannuozeh** paikkah (УПТК: 93). **Myöhäistynyt** poiga jäi rannalla. **Kiehunutta** vettä en löytän nimistä.

Rukajärvi: Hiän oli äijä **nähnyt** ihmini. Mintäh et laže pirttih **n'augunutta** kazie? Tuos on poigua jalasta **n'okannut** mado.

Paatane: Uloššu maloššu pert't'iseni, **hyöd'ynyöl'l'ä** yösjalla, baibunuolla varasijalla (ДКСК,170). Kui **kyl'mänyttä** varduttan'i (ДКСК: 194). Dai **šambunuosta** varduostan'i šanomižet (ДКСК,195). Meil'l' on nagrista d'o **kažvanutta** (NKK: 172).

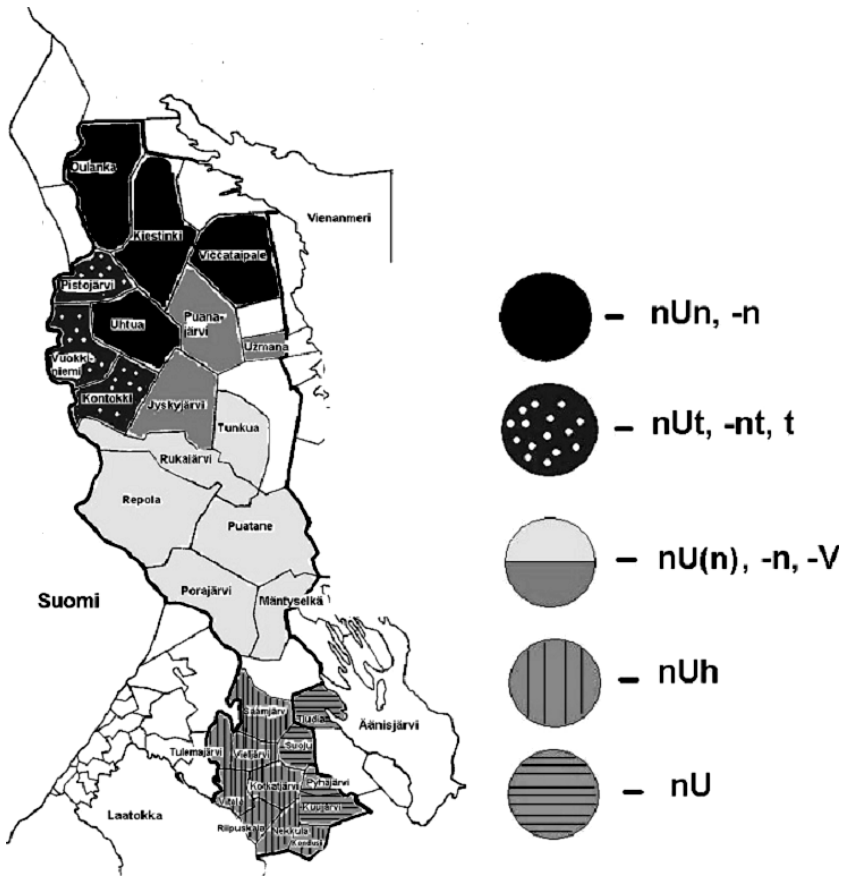
Repola: **Puannut** lehmä d'äi yöksi meččäh. **Myöhästynnyön** ihmizen ildani on orrella. **Kiehastunut** maido mäni hellalla.

Porajärvi: Elämästä **männyt** ihmini oli hyvä izändä **Tullut** ihmini oli ylen väzynyt. Vasta **kylmänyt** d'ia paukui.

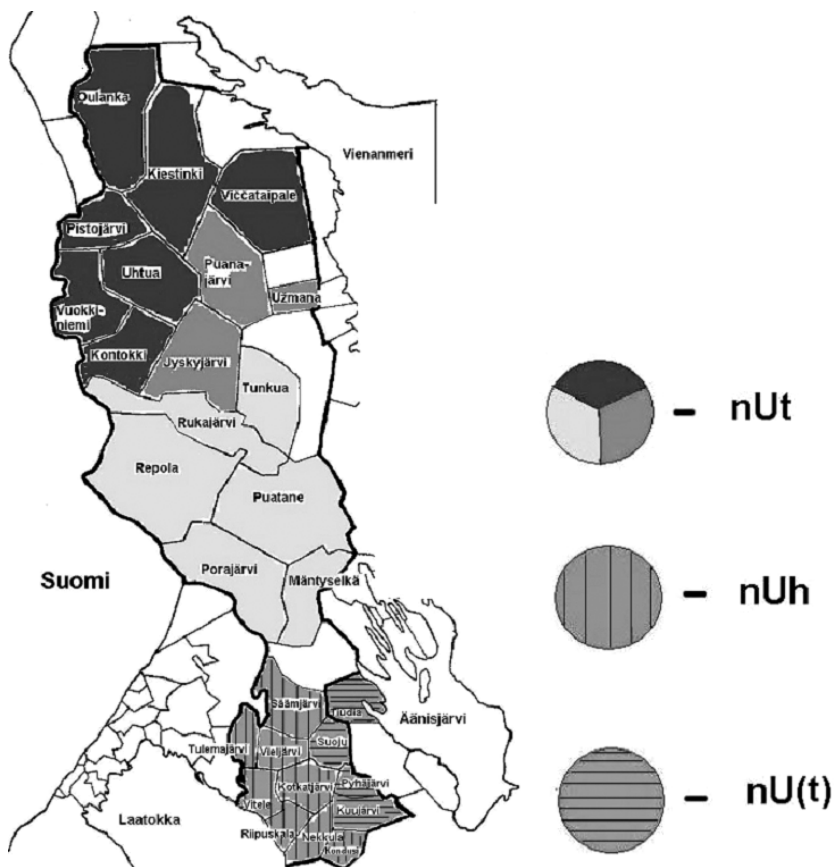
Mäntyselkä: **Rikkaudun** kala oli korvossa. **Riudunuot** hiilet viedih pellolla. Lähten pagizemah tuon **vagautunuon** poijan kel .

Tihinä: Katetaa šelgelie'l'ä **peštynnyäl'l'ä** polovikalla (Рягов 1977: 16). Hago, mečäššä **hapannut** puu (KKS I: 152). Tolmaču: **Ruoštunnun** lukku jygiel'd'i avawduw (СКЯ 1994: 16). N'al'l'äštä šyöd i **hom'ehtunutta** l'eibiä (KKS I: 306).

Kartta N 1

Kartta N 2

Vessi: **Alendunut** aida oli vielä hyvä da luja.

Valdai: Täm'än **kyl'mänyen** vojennoin val'ittih revyeh (KVM: 209).

Livvi:

Säämäjärvi: **Myöndynyöh** kylyh ei n'i himoita mennä. Mi **libuvunnuttu**, se **azetunnuttu**. Siepäi **tulluot** eläjät ollah hyvät. **N'äivistynnyzii** nagrehii älä pane kuoppah.

Tulemajärvi: **Kaadunnu** vezi ei astiah saa (KS: 75). **Myöhästynnyön** vuitti on lusikan al (KS,301).

Vitele: **Opastunnuonnu** ristikanzannu nevvou minuu. **Šuurivunnuzii** lapsii muamo työndi pihal. D'ärvilöis oli ment'ia mi **kuadunuzii** puuloi. Täs kyläs säilyi vai **pakkunuh** aidu.

Vieljärvi: Vanhu ku **hapannuh** griba (ФСКЯ: 27). Lähtibo seppo **suuttunuonna** – **seändynyönnä** '(КЭП,335). Seppo tulou **piässyöksii** (КЭП: 342). Mene vai auttamah **langennuttu** häräkehtü. Lagoh **kuadunuzii** heinii on juse niittiä.

Kotkatjärvi: Ruavoin vie **mennyöh** vuodessah (OKP 1969: 149). Tulin tiijustamah **voibunuttu** ristikanzua. Herkäzeh **nukkunuh** havaču sorzu. **Uubunuh** ku ruada i uros, lebävöle päivy laskih.

Riipuskala: **Töl'l'önyh** l'ehmy rengimysn'iakku ol'i (OKP 1969: 73). Sormen **leikannuttu** tyttyö viedih bol'niččah (Markianova L. 2002,163). Eigo oliš kukkaroh **kavonnuttu** rubl'ahistu (ФСКЯ, 23).

Nekkula: Mi on oman piäl'e **suuttunuttu**, se on l'iemeh **juwttunuttu** (OKP 1969: 131). **Lähtenyös** avtobussas, sanottih, oli äijy rahvasto (Markianova 2002: 163). Kerdomuksen loppussah **lugenuizii** opastujii ei jätetty jälles urokkuo (Markianova 2002: 163).

Konduši: Eigo olis kukkaroh jänyh **kavonnutto** rubl'ahisto. Muah **valunutto** maiduo nuoli kaži. Älä lahjoita hänele **näivistüinüzii** kukkii. Täs kyläs säilyi vai **pakkunuh** aidu

Lyydi:

Tiudia: Sanui hän **vaibunudel** iänel (LMS: 14). Mužikk nostau **murenudes** r'eges kai.

Haaljärvi: Magata vieremme **väzynyded** miehed (LT V: 78). Toižei luadui myö pid'imme, štobi **kuolnut** lindud ei šyöis hiir (LT I: 159).

Pyhäjärvi: Pappi kaččou d'ielon **tulnudeks** (LMS: 451).

Akt.II partisiipin oblikvisijoissa esiintyvä tunnus -nuo, -nyö on kehittynyt -nue, -nye tunnuksesta. Näitä partisiipin muotoja tavataan Kalevala eepoksessa, suomen kielen murteissa ja myös M.Agrikolan käännoksissä, esim. ottanuen, kuollu(v)et, tienny(v)et, usconuet, pitänyet) (Куусинен I 1954: 77). Muodot ottanuon < * otta-nu-δen < *otta-nu-ten. Näissä tapauksissa tapahtui t: δ vaihtelu ja u > e muutos.

Kielimiehet ovat sillä kannalla että historiallisesti tunnus -nut, -nyt jakaantuu kahtia *- n ja * -ut, -yt. Formantti -n on kehittynyt johtimesta - na, -nä, -nta, -ntä (heli-nä, paki-na, hauku-nta, ammu-nta, it(k)e-ntä.). Osa -ut, -yt on vanha deminutiivisuffiksi (päiv-yt, kät(k)-yt, lyh-yt, ohut (Хакулинен 1955: 187, Бубрих 1955б: 82).

M.Kuusisen mielestä suomen kielen aktiivin II partisiipin tunnukset -nut, -nyt voi hyvin rinnastaa marilaiseen tunnukseen -n:ään, esim. кочки-нам 'söin', кочки-нат 'söit', кочки-н 'söi'. Ind.prees. yks. III persoonan muodot ovat samoin aktiivin II partisiipin muotoja, esim. кочкын 'hän söi, syönyt'. Tämä osoittaa, että marilaiset perfektimuodot ja suomalaiset akt.II part. muodot ovat samaa alkuperää. (Куусинен.M 1954: 81-82).Formantti -n voi yhdistää myös mordvalaiseen -n':ään ja partisiipit tyyppiä кандонь ovat samaa alkuperää kuin suomen kielen kantanut. Toisin sanoin suomen kielen aktiivin II partisiipit polveutuvat s-u etäsukukielistä ja niillä ovat syvät juuret. Mitä koskee deminutiivisuffiksia -ut, yt, niin sitä käytetään vain itämerensuomalaisissa kielissä. M. Kuusinen olettaa, että suomen kielen n- suffiksilliset deverbaaliset nominit, (humina), mordvan n-loppuiset partisiipit ja marin n-tunnukselliset imperfektit ruvettiin käyttämään itämerensuomen kantakielessä attribuuttina, johon liittäen nominien deminutiivisuffiksi -ut, -yt kehittyi aktiivin II partisiipiksi. Alunperin näillä partisiipeilla oli sama vartalo, kuin deminutiivimuodoilla (ottanut: ottanue-n, pitänyt: pitänye-n и ohut: ohue-n, kätkyt: kätkye-n). Myöhemmin mainittujen kieliopillisten kategorioitten vartalot rupesivat eroamaan: tullut: tullee-n, mennyt: menne-n и airut: airue-n, lyhyt: lyhye-n. (Куусинен M 1954: 83-84).

Kirjallisuutta ja lyhenteitä:

KKN I – Karjalan kielen näytteitä. Toim. E.Leskinen. Helsinki,1932.

- KKN II – Karjalan kielen näytteitä. Toim. E.Leskinen. Helsinki, 1934.
- KKN III – Karjalan kielen näytteitä. Toim. E.Leskinen. Helsinki, 1936.
- KKS I – Karjalan kielen sanakirja. I osa. // LSFU. Helsinki, 1968. XVI, 1.
- KKS III – Karjalan kielen sanakirja. III osa. // LSFU. Helsinki, 1983. XVI, 3.
- KKS IV – Karjalan kielen sanakirja. IV osa. // LSFU. Helsinki, 1993. XVI, 4.
- KKS V – Karjalan kielen sanakirja. V osa. // LSFU. Helsinki, 1997. XVI, 5.
- KS – Miettinen Liisa ja Leino Pentti Karjalaisia sananpolvia. Helsinki, 1971.
- KVM – *Palmeos P.* Karjala valdai murrak // Emakeele Seltsi toimetised. Tallinn, 1962. N 5.
- LL – *Virtaranta P.* Lähisukukielten lukemisto // SUST. Helsinki, 1967. N 280.
- LMS – *Kujola J.* Lyydiläismurteiden sanakirja // Lexica Societatis Fenno-Ugricae IX, Helsinki, 1944.
- LT I – *Virtaranta P.* Lyydiläisiä tekstejä. I // SUST. Helsinki, 1963. N 129.
- LT VI – *Virtaranta P.* Lyydiläisiä tekstejä. Anna Vasiljevna Tšesnakovan kerrontaa ja itkuvirsiä. VI // SUST. Helsinki, 1994. 218.
- Markianova 2003* – Karjalan kielioppi. Petroskoi.
- NKK – Näytteitä karjalan kielestä. I. Joensuu-Petroskoi, 1994
- PK – Lempi Lyytinen Priusan kolkkejaiset. Kalevala-Uhtua, 1996
- TAK – *Genetz A.* Tutkimus Aunuken kielestä. Helsinki, 1885
- TVKK – *Genetz A.* Tutkimus Venäjän karjalan kielestä. Helsinki, 1880
- Бубрих Д.В.* 1955, Историческая морфология финского языка. Москва-Ленинград
- ДКСК – Духовная культура сегозерских карел. Л., 1980
- Куусинен М.Э., 1954, К вопросу об активных причастиях незаконченного действия в финском языке. Труды Карело-Финского филиала АН СССР. Вып.1. Сер. лингвистическая
- КЭП – Карельские эпические песни. М.-Л., 1950
- Лаанест А.* ОКР 1969 – *Макаров Г.Н., Рягоев В.Д.* Образцы карельской речи. Ленинград, 1966
- ОКР 1963 = *Макаров Г.Н.* Образцы карельской речи. Ленинград
- ОКР 1969 = *Макаров Г.Н., Рягоев В.Д.* Образцы карельской речи. Ленинград
- ОКР 1980 = *Рягоев В.Д.* Образцы карельской речи. Ленинград
- ПФКК = Песенный фольклор кестеньгских карел. Сост. Н.А.Лавонен. Петрозаводск, 1989
- Рягоев В.Д.* 1977 = Тихвинский говор карельского языка. Ленинград
- ЯН = Язык и народ. СПб., 2002.

Зайков П.М.
Петрозаводск

II причастие актива в карельском языке
(Резюме)

Статья посвящена II причастию актива в диалектах карельского языка. Приведенный языковой материал иллюстрирует многообразие вариантов причастия, где предстает не только результат фонетического развития каждого варианта, но и, возможно, разные исторические пути их возникновения. Поэтому синхронная подача материала сопровождается изложением и анализом различных точек зрения на диахронию причастия. Представленные лингвистические карты отражают ареалы распространения того или иного варианта причастия в диалектах и говорах карельского языка.

